

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 19ης Μαΐου 1993 *

Στην υπόθεση C-320/91,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal correctionnel de Liège (της Λιέγης) (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά

Paul Corbeau

πολιτικώς ενάγουσα: **Régie des postes,**

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους Ο. Due, Πρόεδρο, Κ. Ν. Κακούρη, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg και J. L. Murray, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, P. J. G. Kapteyn και D. A. O. Edward, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesaurο

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Paul Corbeau, εκπροσωπούμενος από τον Luc Misson, δικηγόρο Λιέγης,

— η Régie des postes, εκπροσωπούμενη από τον Edouard Marissens, δικηγόρο Βρυξελλών,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

- η Κυβέρνηση του Βασιλείου της Ισπανίας, εκπροσωπούμενη από τον Alberto Navarro Gonzalez, γενικό διευθυντή της Υπηρεσίας Νομικού και Θεσμικού Κοινοτικού Συντονισμού, και τον Miguel Bravo-Ferre Delgado, abogado del Estado στη Νομική Υπηρεσία Κοινοτικών Διαφορών,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την S. Cochrane, του Treasury Solicitor's Department,
- η Ιρλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Louis J. Dockery, Chief State Solicitor,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Giuliano Marengo, νομικό σύμβουλο, τον Berend Jan Drijber και τον Francisco Enrique Gonzalez Diaz, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Paul Corbeau, της Régie des postes, της Βρετανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη V. Rose, barrister, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τους Β. Κοντόλαμο και Π. Αθανασούλη, νομικούς συμβούλους, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον I. M. Braguglia, avvocato dello Stato, της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τους J. Cooke, SC, και B. Lenihan, Barrister-at-law, και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 2ας Δεκεμβρίου 1992,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Φεβρουαρίου 1993,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1991, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Δεκεμβρίου του ιδίου έτους, το tribunal correctionnel της Λιέγης υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης, προκειμένου να κρίνει αν η βελγική νομοθεσία περί του ταχυδρομικού μονοπωλίου συμβιβάζεται προς τις διατάξεις αυτές.
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου αυτού κατά του Paul Corbeau, εμπόρου στη Λιέγη, ο οποίος κατηγορείται ότι παρέβη τη βελγική νομοθεσία περί του ταχυδρομικού μονοπωλίου.
- 3 Στο Βέλγιο, οι νόμοι της 26ης Δεκεμβρίου 1956 περί της ταχυδρομικής υπηρεσίας (Moniteur της 30-31 Δεκεμβρίου 1956, σ. 8619) και της 6ης Ιουλίου 1971 περί δημιουργίας της Régie des postes (Moniteur της 14ης Αυγούστου 1971, σ. 9510) χορηγούν στη Régie des postes, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, αποκλειστικό δικαίωμα όσον αφορά τη συλλογή, τη μεταφορά και τη διανομή, σε όλη την επικράτεια του Βασιλείου, του συνόλου της αλληλογραφίας, κάθε είδους, και προβλέπουν ποινικές κυρώσεις για κάθε προσβολή του αποκλειστικού αυτού δικαιώματος.
- 4 Από τον φάκελο της υποθέσεως της κυρίας δίκης που διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο, από τις γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν και από την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι ο Corbeau παρέχει, εντός της γεωγραφικής περιφέρειας της πόλεως της Λιέγης και των γειτονικών ζωνών, υπηρεσία η οποία συνίσταται στη συλλογή της αλληλογραφίας από την οικία του αποστολέα και στη διανομή της αλληλογραφίας αυτής πριν από το μεσημέρι της επομένης ημέρας, εφόσον οι παραλήπτες βρίσκονται εντός της οικείας περιφέρειας. Όσον αφορά την αλληλογραφία που απευθύνεται σε παραλήπτες που κατοικούν εκτός της περιφέρειας αυτής, ο Corbeau συλλέγει την αλληλογραφία από την οικία του αποστολέα και την αποστέλλει με το ταχυδρομείο.
- 5 Το tribunal correctionnel της Λιέγης, στο οποίο κατέφυγε η Régie des postes, αποφάσισε, λόγω των αμφιβολιών του ως προς το αν η επίμαχη βελγική νομοθεσία

συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο, να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο απαντήσει στα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- α) Κατά πόσον ένα ταχυδρομικό μονοπώλιο, όπως αυτό που προβλέπει ο βελγικός νόμος της 26ης Δεκεμβρίου 1956 περί του ταχυδρομικού μονοπωλίου είναι σύμφωνο, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου, με τους κανόνες της Συνθήκης της Ρώμης (και συγκεκριμένα τα άρθρα 90, 85 και 86) και τους κανόνες του ισχύοντος παραγώγου δικαίου που εφαρμόζονται σ' αυτόν τον τομέα δραστηριοτήτων;
- β) Κατά πόσον ένα τέτοιο μονοπώλιο πρέπει ενδεχομένως να διαρρυθμιστεί εκ νέου ώστε να είναι σύμφωνο προς τις κοινοτικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται σχετικώς στα κράτη μέλη και συγκεκριμένα προς το άρθρο 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ και τους ισχύοντες κανόνες του παραγώγου δικαίου;
- γ) Υπόκειται, δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ, μια επιχείρηση, στην οποία έχει παραχωρηθεί μονοπώλιο εκ του νόμου και η οποία απολαύει αποκλειστικών δικαιωμάτων αναλόγων προς αυτά που προβλέπονται στον βελγικό νόμο της 26ης Δεκεμβρίου 1956, στους κανόνες περί ανταγωνισμού του κοινοτικού δικαίου (και συγκεκριμένα στα άρθρα 7 και 85 έως και 90 της εν λόγω Συνθήκης);
- δ) Κατέχει μια τέτοια επιχείρηση δεσπίζουσα θέση σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης της Ρώμης, δεσπίζουσα θέση η οποία μπορεί να προκύπτει είτε από μονοπώλιο εκ του νόμου είτε από συγκεκριμένα εν προκειμένω γεγονότα;
- 6 Στην έκθεση ακροατηρίου αναπτύσσονται διεξοδικώς το κανονιστικό πλαίσιο και τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κυρίας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.
- 7 Ενόψει των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κυρίας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να μάθει αν το άρθρο 90 της Συνθήκης έχει την

έννοια ότι δεν επιτρέπει στη νομοθεσία κράτους μέλους, η οποία χορηγεί σε φορέα όπως η Régie des postes το αποκλειστικό δικαίωμα να συλλέγει, να μεταφέρει και να διανέμει την αλληλογραφία, να απαγορεύει, επ' απειλή ποινικών κυρώσεων, σε επιχειρηματία εγκατεστημένο στο κράτος αυτό να παρέχει ορισμένες ειδικές υπηρεσίες εντός της αγοράς αυτής.

- 8 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, όπως αναδιατυπώθηκε, πρέπει να επισημανθεί καταρχάς ότι ένας φορέας όπως η Régie des postes, στον οποίο έχει ανατεθεί κατ' αποκλειστικότητα η συλλογή, η μεταφορά και η διανομή της αλληλογραφίας, πρέπει να θεωρηθεί ως επιχείρηση στην οποία έχουν παραχωρηθεί από το οικείο κράτος μέλος αποκλειστικά δικαιώματα υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
- 9 Πρέπει να υπομνησθεί στη συνέχεια ότι, κατά παγία νομολογία, επιχείρηση η οποία απολαύει μονοπωλίου εκ του νόμου επί σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς μπορεί να θεωρηθεί ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης (βλ. αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1991, C-179/90, *Merci convenzionali porto di Genova SpA*, Συλλογή 1991, σ. I-5889, σκέψη 14, και της 13ης Δεκεμβρίου 1991, C-18/89, *RTT*, Συλλογή 1991, σ. I-5941).
- 10 Εντούτοις, το άρθρο 86 αφορά μόνο τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές τις οποίες ακολουθούν οι επιχειρήσεις με δική τους πρωτοβουλία και όχι τα κρατικά μέτρα (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *RTT*, σκέψη 26).
- 11 Το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει συναφώς ότι, καίτοι το γεγονός και μόνο ότι ένα κράτος μέλος δημιουργεί δεσπόζουσα θέση με τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων δεν είναι αυτό καθαυτό ασυμβίβαστο προς το άρθρο 86, ωστόσο η Συνθήκη επιβάλλει στα κράτη μέλη να μη λαμβάνουν ή διατηρούν σε ισχύ μέτρα δυνάμενα να αναιρέσουν την πρακτική αποτελεσματικότητα της διατάξεως αυτής (βλ. απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, *EPT*, Συλλογή 1991, σ. I-2925, σκέψη 5).

- 12 Πράγματι, το άρθρο 90, παράγραφος 1, προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες ανταγωνισμού της παρούσας Συνθήκης, ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα.
- 13 Η διάταξη αυτή πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου το οποίο ορίζει ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί.
- 14 Η τελευταία αυτή διάταξη επιτρέπει επίσης στα κράτη μέλη να χορηγούν σε επιχειρήσεις, τις οποίες επιφορτίζουν με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία μπορεί να εμποδίσουν την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης, καθόσον οι περιορισμοί του ανταγωνισμού, και μάλιστα ο πλήρης αποκλεισμός του ανταγωνισμού εκ μέρους άλλων επιχειρηματιών, είναι αναγκαίοι προκειμένου να εξασφαλισθεί η εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που έχει ανατεθεί στις επιχειρήσεις στις οποίες έχουν χορηγηθεί αποκλειστικά δικαιώματα.
- 15 Όσον αφορά τις επίμαχες υπηρεσίες στην υπόθεση της κυρίας δίκης, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η Régie des postes είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος το οποίο συνίσταται στην υποχρέωση εξασφάλισης της συλλογής, της μεταφοράς και της διανομής της αλληλογραφίας, προς όφελος των χρηστών σε όλο το έδαφος του οικείου κράτους μέλους με ενιαίες τιμές και υπό παρεμφερείς προδιαγραφές ποιότητας, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές καταστάσεις και το πόσο συμφέρουσα οικονομικώς είναι κάθε ατομική επιχείριση.

- 16 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον ένας περιορισμός του ανταγωνισμού, και μάλιστα ο πλήρης αποκλεισμός του ανταγωνισμού εκ μέρους άλλων επιχειρηματιών, είναι αναγκαίος προκειμένου να καταστεί δυνατόν για τον φορέα του αποκλειστικού δικαιώματος να εκπληρώσει την αποστολή γενικού συμφέροντος που του έχει ανατεθεί και ειδικότερα να επιτύχει οικονομικά αποδεκτές συνθήκες.
- 17 Προς πραγματοποίηση της εξετάσεως αυτής πρέπει να ληφθεί ως βάση το ότι η υποχρέωση, του προσώπου στο οποίο έχει ανατεθεί η αποστολή αυτή, να εξασφαλίζει την παροχή των υπηρεσιών του σε συνθήκες οικονομικής ισορροπίας, προϋποθέτει τη δυνατότητα συμψηφισμού των αποτελεσμάτων των κερδοφόρων τομέων δραστηριοτήτων και των λιγότερο κερδοφόρων τομέων δραστηριοτήτων και δικαιολογεί επομένως κάποιον περιορισμό του ανταγωνισμού εκ μέρους ιδιωτών επιχειρηματιών στο επίπεδο των οικονομικώς αποδοτικών τομέων.
- 18 Πράγματι, αν επιτρεπόταν στους ιδιώτες επιχειρηματίες να ανταγωνιστούν τον φορέα των αποκλειστικών δικαιωμάτων στους τομείς της επιλογής τους οι οποίοι αντιστοιχούν στα δικαιώματα αυτά, θα καθίστατο δυνατό γι' αυτούς να επιδοθούν αποκλειστικά στις οικονομικώς αποδοτικές δραστηριότητες και να προσφέρουν πιο συμφέρουσες τιμές από αυτές που εφαρμόζουν οι φορείς των αποκλειστικών δικαιωμάτων, δεδομένου ότι, εν αντιθέσει προς τους εν λόγω φορείς, οι ιδιώτες επιχειρηματίες δεν υποχρεούνται από οικονομικής πλευράς να αντισταθμίζουν τις απώλειες που πραγματοποιούνται στους μη κερδοφόρους τομείς με τα κέρδη που πραγματοποιούνται στους περισσότερο κερδοφόρους τομείς.
- 19 Ο αποκλεισμός του ανταγωνισμού δεν δικαιολογείται, ωστόσο, άπαξ και πρόκειται για ειδικές υπηρεσίες, δυνάμενες να διαχωριστούν από την υπηρεσία γενικού συμφέροντος, οι οποίες καλύπτουν ειδικές ανάγκες επιχειρηματιών και προϋποθέτουν ορισμένες πρόσθετες παροχές τις οποίες δεν προσφέρει η παραδοσιακή ταχυδρομική υπηρεσία, όπως η κατ' οίκον συλλογή της αλληλογραφίας, η μεγαλύτερη ταχύτητα μεταφοράς ή η αξιοπιστία στη διανομή ή, ακόμη, η δυνατότητα αλλαγής του προορισμού καθ' οδόν, και καθόσον οι υπηρεσίες αυτές, λόγω της φύσεώς τους και των συνθηκών υπό τις οποίες παρέχονται, όπως ο γεωγραφικός τομέας τον οποίο αφορούν, δεν ανατρέπουν την οικονομική ισορροπία της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος την οποία παρέχει ο φορέας του αποκλειστικού δικαιώματος.
- 20 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν οι υπηρεσίες οι οποίες αποτελούν αντικείμενο της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί ανταποκρίνονται στα κριτήρια αυτά.

- 21 Επομένως, στα ερωτήματα που υπέβαλε το tribunal correctionnel της Λιέγης πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι είναι αντίθετη προς το άρθρο 90 της Συνθήκης ΕΟΚ κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους παρέχουσα σε φορέα όπως η Régie des postes το αποκλειστικό δικαίωμα συλλογής, μεταφοράς και διανομής αλληλογραφίας, κατά την οποία απαγορεύεται, με την απειλή επιβολής ποινικών κυρώσεων, σε επιχειρηματία εγκατεστημένο στο εν λόγω κράτος να προσφέρει ορισμένες ειδικές υπηρεσίες, μη συνδεδεμένες με τη γενικού συμφέροντος υπηρεσία, οι οποίες ανταποκρίνονται σε ειδικές ανάγκες επιχειρηματιών και οι οποίες προϋποθέτουν ορισμένες πρόσθετες παροχές τις οποίες δεν παρέχει η παραδοσιακή ταχυδρομική υπηρεσία, εφόσον οι εν λόγω υπηρεσίες δεν ανατρέπουν την οικονομική ισορροπία της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος που παρέχει ο φορέας του αποκλειστικού δικαιώματος. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει εάν οι υπηρεσίες στις οποίες αναφέρεται η εκκρεμούσα ενώπιόν του διαφορά ανταποκρίνονται στα κριτήρια αυτά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 22 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ισπανική, η Βρετανική και η Ιρλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1991 το tribunal correctionnel της Λιέγης, αποφαινεται:

Είναι αντίθετη προς το άρθρο 90 της Συνθήκης ΕΟΚ κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους παρέχουσα σε φορέα όπως η Régie des postes το αποκλειστικό δικαίωμα συλλογής, μεταφοράς και διανομής αλληλογραφίας, κατά την οποία απαγορεύεται, με την απειλή επιβολής ποινικών κυρώσεων, σε επιχειρηματία εγκατεστημένο στο εν λόγω κράτος να προσφέρει ορισμένες ειδικές υπηρεσίες,

μη συνδεδεμένες με τη γενικού συμφέροντος υπηρεσία, οι οποίες ανταποκρίνονται σε ειδικές ανάγκες επιχειρηματιών και οι οποίες προϋποθέτουν ορισμένες πρόσθετες παροχές τις οποίες δεν παρέχει η παραδοσιακή ταχυδρομική υπηρεσία, εφόσον οι εν λόγω υπηρεσίες δεν ανατρέπουν την οικονομική ισορροπία της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος που παρέχει ο φορέας του αποκλειστικού δικαιώματος. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει εάν οι υπηρεσίες στις οποίες αναφέρεται η εκκρεμούσα ενώπιόν του διαφορά ανταποκρίνονται στα κριτήρια αυτά.

Due	Κακούρης	Rodríguez Iglesias	Zuleeg	Murray
	Mancini	Joliet	Schockweiler	Moitinho de Almeida
Grévisse	Díez de Velasco		Kapteyn	Edward

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαΐου 1993.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

J.-G. Giraud

O. Due